วารสารปรัชญาปริทรรศน์
JOURNAL OF PHILOSOPHICAL VISION
ISSN: 1513-6620 (Print) × ISSN: 2773-9643 (Online)
https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phiv/index

Research Article

แนวทางการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดี ในยุคพลิกผันตามหลักสามัคคีธรรม ของโรงเรียนใน สหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี

Guildlines For Developing and Preparing Students for Good Citizenship in the Vuca World Era According to The Principles of Harmony, Burapha Interdisciplinary University, Saraburi Province

บัณฑิตา ยศศรี[1*], สมศักดิ์ บุญปู่[2], & พระครูโอภาสนนทกิตติ์[3]

Bantita Yossri[1*], Somsak Boonpoo[2], & Phrakru Opassonntakit[3]

ARTICLE INFO

Name of Author & Corresponding Author: *

1. บัณฑิตา ยศศรี*
Bantita Yossri
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
Email: bantitalufy@gmail.com

2. สมศักดิ์ บุญปู่
Somsak Boonpoo
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
Email: somsak_boonpoo@gmail.com

3. พระครูโอภาสนนทกิตติ์
Phrakru Opassonntakit
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
Email: ophatnonthakit@gmail.com

คำสำคัญ:
การเตรียมความพร้อมของนักเรียน,
การเป็นพลเมืองดี,
หลักสามัคคีธรรม

ABSTRACT

This study aimed to: 1) study the status; 2) examine the development methods; and 3) propose guidelines for preparing student readiness for good citizenship in a disruptive era based on the Samakkhidhamma (Virtue of Unity) in the Burapha United Campus School Group, Saraburi Province. Quantitative data were collected from a sample of 169 administrators and teachers using a questionnaire and analyzed using percentage, mean ($\overline{X}$), and standard deviation (S.D.). Qualitative data were obtained from documentary research and semi-structured interviews with 7 key informants, analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: 1. The overall status of preparing student readiness for good citizenship in a disruptive era was rated at a high level across all dimensions. Prioritized by mean scores from highest to lowest, the dimensions were: Responsibility for Duties, Awareness of One's Role and Duties, Morality and Ethics, and Public Activity Participation, respectively. 2. The methods for preparing student readiness based on Samakkhidhamma apply physical and mental unity by: promoting teamwork through Project-Based Learning (PBL); creating guidelines for respecting others' rights both offline and online; supporting volunteer work through the

Keywords:
Student Preparedness, Good Citizenship, Principles of Harmony

Article history:
Received: 24/07/2026
Revised: 25/10/2026
Accepted: 01/11/2026
Available online: 23/11/2026

How to cite:
Yossri, B. et al. (2026). Guildlines For Developing and Preparing Students for Good Citizenship in the Vuca World Era According to The Principles of Harmony, Burapha Interdisciplinary University, Saraburi Province. *Journal of Philosophical Vision*, 31 (2), 96-111.

student council; and simulating a democratic society within schools, alongside cultivating honesty, empathy, public-mindedness, and civic pride. 3.The proposed development guidelines integrated with Samakkhidhamma comprise: Responsibility for Duties, promoting harmonious teamwork to foster perseverance; Morality and Ethics, establishing anti-cyberbullying agreements and mental immunity; Public Activity Participation, providing opportunities to solve community problems to build authentic public consciousness; and Awareness of Role and Duties, utilizing reflection processes so students recognize their value as key drivers for sustainable societal progress.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพ 2) ศึกษาวิธีการ และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันตามหลักสามัคคีธรรมของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครู จำนวน 169 คน โดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน ร่วมกับการศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ด้านการตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรม และด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ตามลำดับ 2) วิธีการพัฒนาเตรียมความพร้อมตามหลักสามัคคีธรรมเป็นการประยุกต์ใช้ความสามัคคีทางกายและใจ โดยส่งเสริมการทำงานร่วมกันผ่านการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) สร้างข้อตกลงในการเคารพสิทธิผู้อื่นทั้งในโลกออฟไลน์และออนไลน์ สนับสนุนจิตอาสาผ่านสภานักเรียน และจำลองสังคมประชาธิปไตยในโรงเรียน ควบคู่กับการปลูกฝังความซื่อสัตย์ ความเมตตา จิตสาธารณะ และความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมือง 3) แนวทางการพัฒนาเตรียมความพร้อมตามหลักสามัคคีธรรม ประกอบด้วย ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ส่งเสริมการทำงานกลุ่มเพื่อฝึกความอดทน ด้านคุณธรรมและจริยธรรม สร้างข้อตกลงต่อต้าน Cyberbullying และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชนเพื่อปลูกฝังจิตสาธารณะ และด้านการตระหนักในบทบาทและหน้าที่ ใช้กระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเองในฐานะฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมอย่างยั่งยืน

1. บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในมิติการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ส่งผลต่อวิถีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการอยู่ร่วมกันของประชาชน โดยเฉพาะความแตกต่างทางความคิดและอุดมการณ์ที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้ง ความแตกแยก และการขาดความไว้วางใจในสังคม สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2549–2553 เป็นตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนผลกระทบจากความแตกต่างทางอุดมการณ์ ซึ่งนำไปสู่ความสูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สิน และความสัมพันธ์ทางสังคม (Human Rights Watch, 2011) สถานการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาสังคมให้มีความมั่นคงและยั่งยืนไม่อาจอาศัยความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องพัฒนาประชาชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่าง และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีจึงเป็นรากฐานสำคัญของสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

การจัดการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาและการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ สอดคล้องกับ UNESCO (2015) ที่เสนอแนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship Education) โดยเน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติ เพื่อให้ผู้เรียนเคารพความหลากหลาย มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม และส่งเสริมสันติภาพอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ศุจิพร เขียนด้วง (2562) ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง โดยเฉพาะในบริบทพื้นที่ชายแดนซึ่งมีความหลากหลายทางภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิต สะท้อนว่าการพัฒนาพลเมืองต้องคำนึงถึงบริบททางสังคมควบคู่กับการปลูกฝังจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

อย่างไรก็ตาม สังคมโลกกำลังเผชิญกับสภาวะความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือ หรือ VUCA World ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนต้องเผชิญกับข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก ความแตกต่างทางความคิดเห็น และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้จากการมุ่งเน้นความรู้ทางวิชาการเพียงอย่างเดียวไปสู่การพัฒนาสมรรถนะและคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การแก้ไขปัญหา การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรู้เท่าทันสื่อ และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ควบคู่กับการส่งเสริมคุณธรรม จิตสำนึกประชาธิปไตย และความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้ Stogdill (1974) อธิบายความสำคัญของภาวะผู้นำในมิติของกระบวนการกลุ่มและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวคิดสนับสนุนการพัฒนาความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในสถานศึกษาได้ นอกจากนี้ กมลชนก เซ็นแก้ว, ชลธิดา ภักดี, และนงลักษณ์ ประสพสุข (2025) ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานภายใต้บริบท

VUCA World สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพบุคคลให้สามารถปรับตัวและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง

หลักสามัคคีธรรมเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีและการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยเน้นความพร้อมเพรียง ความร่วมมือ การเคารพซึ่งกันและกัน การแบ่งปัน และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน เนื่องจากส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงประโยชน์ส่วนรวม ลดความขัดแย้ง ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Stogdill (1974) ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการกลุ่มและความร่วมมือในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ทั้งนี้ การประยุกต์ใช้หลักธรรมในการจัดการศึกษาจึงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการเรียนรู้เชิงทฤษฎี แต่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมที่สร้างความรับผิดชอบ การแบ่งปัน การทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้พัฒนาความเป็นพลเมืองของผู้เรียน โดย Kittiwanno et al. (2021) ศึกษารูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเชื่อมโยงหลักธรรมกับการพัฒนาคุณลักษณะพลเมือง ขณะที่ขวัญวรา วงค์คำ, จารุณี ทิพยมณฑล, และชรินทร์ มั่งคั่ง (2565) ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เกมคุณธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับประถมศึกษา ผลการศึกษาสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง นอกจากนี้ อนุสรณ์ นันทารัตน์ (2567) ศึกษาการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นพลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักพุทธธรรมผ่านกระบวนการอริยสัจ 4 ซึ่งสะท้อนศักยภาพของการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกและพฤติกรรมพลเมือง

ในด้านการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองร่วมสมัย บุญญาพร บุญถนอม และยศวีร์ สายฟ้า (2568) ได้สังเคราะห์องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย โดยครอบคลุมการรู้เท่าทันสื่อ การมีจริยธรรม การมีส่วนร่วม สิทธิและความรับผิดชอบ ตลอดจนการจัดการความปลอดภัยทางดิจิทัล ขณะที่ฉัตรทองยศ, อนันต์จันทร์, และพรหมจุ๊ก (2567) ศึกษาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคม การเคารพสิทธิ การยอมรับความหลากหลาย และการมีส่วนร่วม ผลการศึกษาเหล่านี้สะท้อนว่าการพัฒนาความเป็นพลเมืองในบริบทปัจจุบันต้องครอบคลุมทั้งคุณธรรม ทักษะการอยู่ร่วมกัน และความสามารถในการมีส่วนร่วมอย่างรับผิดชอบในสังคมที่มีความหลากหลาย

เมื่อพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยภาพรวม พบว่า การศึกษาที่ผ่านมามุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นพลเมืองผ่านการบูรณาการหลักพุทธธรรม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การส่งเสริมจิตสำนึกประชาธิปไตย และการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติม 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก งานวิจัยจำนวนหนึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาคุณลักษณะหรือผลลัพธ์ของการเรียนรู้เฉพาะด้าน แต่ยังขาดการเชื่อมโยงองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองดีกับการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ประการที่สอง การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาพลเมืองยังจำเป็นต้องมีแนวทางที่แปลงหลักธรรมไปสู่พฤติกรรมที่สามารถ

ปฏิบัติและประเมินได้จริง โดยเฉพาะการยอมรับความแตกต่าง การเคารพสิทธิ การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และประการที่สาม ยังต้องการองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสามารถเชื่อมโยงบทบาทของผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และชุมชนเข้าด้วยกัน

ดังนั้น ช่องว่างการวิจัย (Research Gap) ที่สำคัญคือ การขาดแนวทางการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุค VUCA World ที่บูรณาการหลักสามัคคีธรรมเข้ากับการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะแนวทางที่เชื่อมโยงหลักธรรมกับการพัฒนาคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้เรียน ตลอดจนกำหนดกระบวนการส่งเสริมที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี การศึกษาในประเด็นนี้จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ เนื่องจากจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการพัฒนาพลเมืองเชิงพุทธ และนำไปสู่การกำหนดแนวทางที่สถานศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันตามหลักสามัคคีธรรม ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผัน 2) ศึกษาวิธีการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีตามหลักสามัคคีธรรม และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันตามหลักสามัคคีธรรม ผลการวิจัยคาดว่าจะก่อให้เกิดองค์ความรู้และแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ควบคู่คุณธรรม เคารพสิทธิและความแตกต่าง มีจิตสำนึกประชาธิปไตย สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และรับผิดชอบต่อสังคม อันจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยั่งยืน

1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

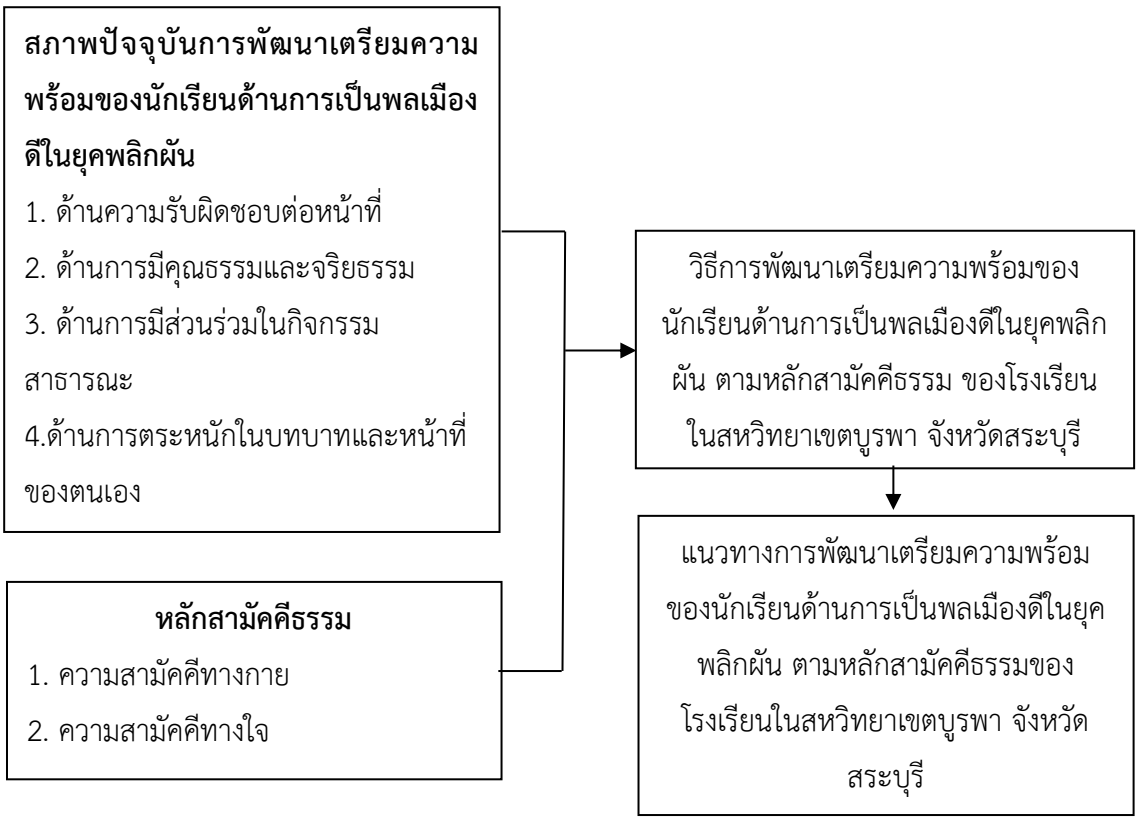

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี

2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผัน ตามหลักสามัคคีธรรม ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี

3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดี ในยุคพลิกผันตามหลักสามัคคีธรรม ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูในกลุ่มสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี จำนวน 295 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในกลุ่มสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี จำนวน 169 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) กำหนดกรอบแนวคิดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3) สร้างเครื่องมือวิจัยตามกรอบแนวคิดที่กำหนด

4) นำร่างเครื่องมือวิจัยเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5) นำเครื่องมือวิจัยที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องระหว่างเนื้อหากับวัตถุประสงค์ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง

6) จัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ (1) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ (2) การมีคุณธรรมและจริยธรรม (3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ และ (4) การตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง

2) ศึกษาเอกสารและแนวคิดเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผัน และหลักสามัคคีธรรม

3) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี

4) ยื่นคำร้องทั่วไปต่อหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย

5) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ ก่อนนำไปวิเคราะห์และสรุปผลตามขั้นตอนการวิจัย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและเกณฑ์การแปลความหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้ 1) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลในแต่ละชุด ก่อนนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติที่เหมาะสมกับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ 2) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอน โดยใช้สถิติค่าความถี่และค่าร้อยละ 3) วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผัน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) 4) แปลผลระดับความคิดเห็นตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยที่กำหนด

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์สภาพสวัสดิภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษา ในกลุ่มสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี

ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์ให้เข้ากับบริบทในกลุ่มสหวิทยาเขตบูรพา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของครูประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน มีผลดังต่อไป

ตารางที่ 1 ร้อยละข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้บริหาร ครู ตามเพศ

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้บริหารครู	**จำนวน**	**ร้อยละ**
ข้อมูลตามเพศ		
ชาย	73	29.92
หญิง	171	70.08
รวม	**169**	**100.00**
ข้อมูลอายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 25 ปี	47	19.26
26–30 ปี	101	41.39
31–35 ปี	56	22.95
36 ปีขึ้นไป	40	16.40
รวม	**169**	**100**
ข้อมูลตามระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้บริหารครู	**จำนวน**	**ร้อยละ**
ปริญญาตรี	204	83.61
ปริญญาโท	38	15.57
ปริญญาเอก	2	0.82
รวม	**169**	**100**
ข้อมูลตามตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการครู	226	92.62
ผู้บริหาร	18	7.38
รวม	169	100
ข้อมูลตามประสบการณ์การทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
1–5 ปี	111	45.49
6–10 ปี	90	36.89
10 ปีขึ้นไป	43	17.62
รวม	**169**	**100**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารและครูในกลุ่มสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี มีข้อมูลพื้นฐานจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 29.92 และเพศหญิง จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 70.08 ด้านอายุ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 26–30 ปี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 41.39 รองลงมาคือ อายุ 31–35 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 22.95 อายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 19.26 และอายุ 36 ปีขึ้นไป จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 16.40 ตามลำดับ ด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 204 คน คิดเป็นร้อยละ 83.61 รองลงมาคือระดับปริญญาโท จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 15.57 และระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.82 ด้านตำแหน่ง ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการครู จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 92.62 และผู้บริหาร จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 7.38 ส่วนด้านประสบการณ์การทำงาน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 1–5 ปี จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 45.49 รองลงมาคือ 6–10 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 36.89 และ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 17.62 ตามลำดับ

4.2 สภาพปัญหาการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริหารและครูต่อสภาพปัญหาการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวม สภาพการพัฒนานวัตกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของครูในกลุ่มสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี n = 169 คน

สภาพการพัฒนานวัตกรรม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล	อันดับ
1. ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่	4.08	0.52	มาก	1
2. ด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรม	3.81	0.65	มาก	3
3. ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ	3.72	0.68	มาก	4
4. ด้านการตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง	3.94	0.59	มาก	2
รวม	**3.89**	**0.61**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 รองลงมาคือ ด้านการตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 ด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.81 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 และด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันตามหลักสามัคคีธรรม ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประเด็น ดังนี้

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผัน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรม และ

ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเช่นเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีการส่งเสริมคุณลักษณะพลเมืองดีในระดับที่เหมาะสม แต่ยังจำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวให้ครอบคลุมทั้งความรับผิดชอบคุณธรรม และการมีส่วนร่วมทางสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและดำรงตนได้อย่างเหมาะสมในยุค VUCA World ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ เขียนด้วง (2019) ที่อธิบายความสำคัญของการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อสังคม อีกทั้งสอดคล้องกับ Kittiwanno et al. (2021) ที่เสนอรูปแบบการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโดยบูรณาการหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งสะท้อนว่าการพัฒนาพลเมืองควรให้ความสำคัญทั้งด้านพฤติกรรมและคุณธรรม นอกจากนี้ UNESCO (2015) ยังเสนอว่า การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกควรส่งเสริมความเข้าใจในสิทธิมนุษยชน ความหลากหลาย ความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมที่ยั่งยืน ดังนั้น การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีในสถานศึกษาจึงไม่ควรจำกัดเพียงการปลูกฝังระเบียบวินัยและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ แต่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเอง เคารพสิทธิผู้อื่น มีคุณธรรม และตระหนักถึงบทบาทของตนในการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ บุญญาพร บุญถนอม และยศวีร์ สายฟ้า (2568) ที่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษา

5.2 ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันตามหลักสามัคคีธรรม

ผลการวิจัยพบว่า วิธีการพัฒนาประกอบด้วย 2 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความสามัคคีทางกายและความสามัคคีทางใจ โดยความสามัคคีทางกายมุ่งเน้นการปฏิบัติร่วมกัน การเคารพกฎระเบียบ การมีวินัย การช่วยเหลือเกื้อกูล และการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ส่วนความสามัคคีทางใจมุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกที่ดี การมีเมตตา ความเห็นอกเห็นใจ การยอมรับความแตกต่าง และการมีเจตนาที่ดีต่อผู้อื่น แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาพลเมืองดีต้องดำเนินควบคู่กันทั้งด้านพฤติกรรมและจิตสำนึก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำหลักคุณธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ในด้านความสามัคคีทางกาย การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีม และการเคารพข้อตกลงร่วมกัน สอดคล้องกับ วงค์คำ และคณะ (2021) ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เกมคุณธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรมและพฤติกรรมพลเมืองได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ Stogdill (1974) ยังให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านภาวะผู้นำและพฤติกรรมของกลุ่ม ซึ่งสามารถนำมาใช้สนับสนุนการสร้างบทบาทของผู้บริหารและครูในการเป็นแบบอย่างตลอดจนการส่งเสริมการทำงานร่วมกันของผู้เรียน ส่วนความสามัคคีทางใจเป็นพื้นฐานของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และการลดความขัดแย้งในสังคม สอดคล้องกับ Kittiwanno et al. (2021) ที่นำหลักพระพุทธศาสนามาบูรณาการในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน และ

Nantharath (2024) ที่พัฒนาความตระหนักรู้ด้านความเป็นพลเมืองของนักเรียนโดยประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมผ่านกระบวนการอริยสัจ 4 ผลการศึกษาดังกล่าวสนับสนุนว่าการปลูกฝังคุณธรรมและการพัฒนาจิตสำนึกควรเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ และเลือกปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างมีเหตุผลและรับผิดชอบ นอกจากนี้ Chatongyots et al. (2024) ยังให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองเชิงรุกในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาผู้เรียนให้เคารพความแตกต่าง มีความรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในสังคม ดังนั้น การบูรณาการความสามัคคีทางกายและทางใจจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งพฤติกรรมที่เหมาะสมและจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

5.3 ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันตามหลักสามัคคีธรรม

ผลการวิจัยนำไปสู่แนวทางการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เพื่อฝึกการทำงานเป็นทีม การบริหารเวลา และความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ 2) ด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรม โดยส่งเสริมจริยธรรมดิจิทัล การเคารพสิทธิผู้อื่น และความเห็นอกเห็นใจผ่านกรณีศึกษาและสถานการณ์จำลอง 3) ด้านการตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง โดยจัดกิจกรรมจำลองสถานการณ์ประชาธิปไตย การอภิปราย และการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ โดยใช้การเรียนรู้ผ่านการบริการสังคมและโครงงานเพื่อส่วนรวม เพื่อปลูกฝังจิตสาธารณะและความรับผิดชอบต่อชุมชน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ UNESCO (2015) ที่เสนอให้การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และสมรรถนะในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก อีกทั้งสอดคล้องกับ วงค์คำ และคณะ (2021) ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการส่งเสริมคุณธรรมและความเป็นพลเมืองดี ตลอดจน Nantharath (2024) ที่สะท้อนถึงการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาความตระหนักรู้ด้านพลเมืองของผู้เรียน ในด้านการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัล แนวทางการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้เท่าทันสื่อ เคารพสิทธิส่วนบุคคล และใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ มีความสอดคล้องกับ บุญญาพร บุญถนอม และยศวีร์ สายฟ้า (2568) ซึ่งให้ความสำคัญกับองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษา แสดงให้เห็นว่าการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในยุคพลิกผันจำเป็นต้องครอบคลุมทั้งการเป็นพลเมืองในสังคมจริงและสังคมดิจิทัล นอกจากนี้ การพัฒนาให้เกิดผลอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและครู โดยส่งเสริมภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วม และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Stogdill (1974) ที่ให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำและกระบวนการทำงานของกลุ่ม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการส่งเสริมบทบาทของครูในการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้น ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงหลักสามัคคีธรรมกับสถานการณ์จริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน

โดยสรุป การพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันจำเป็นต้องบูรณาการหลักสามัคคีธรรมเข้ากับการจัดการเรียนรู้และการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยความสามัคคีทาง

กายมุ่งพัฒนาพฤติกรรมการปฏิบัติร่วมกัน ส่วนความสามัคคีทางใจมุ่งพัฒนาคุณธรรม จิตสำนึก และการยอมรับความแตกต่าง เมื่อดำเนินการควบคู่กับการส่งเสริมความรับผิดชอบ จริยธรรมดิจิทัล และการมีส่วนร่วมทางสังคม จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลง เคารพสิทธิผู้อื่น และมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน

5.4 องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันตามหลักสามัคคีธรรม ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี” ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหา วิธีการบูรณาการ และแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักสามัคคีธรรม ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้ จากแผนภาพสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยเรื่องดังกล่าว สามารถอธิบายได้ดังนี้

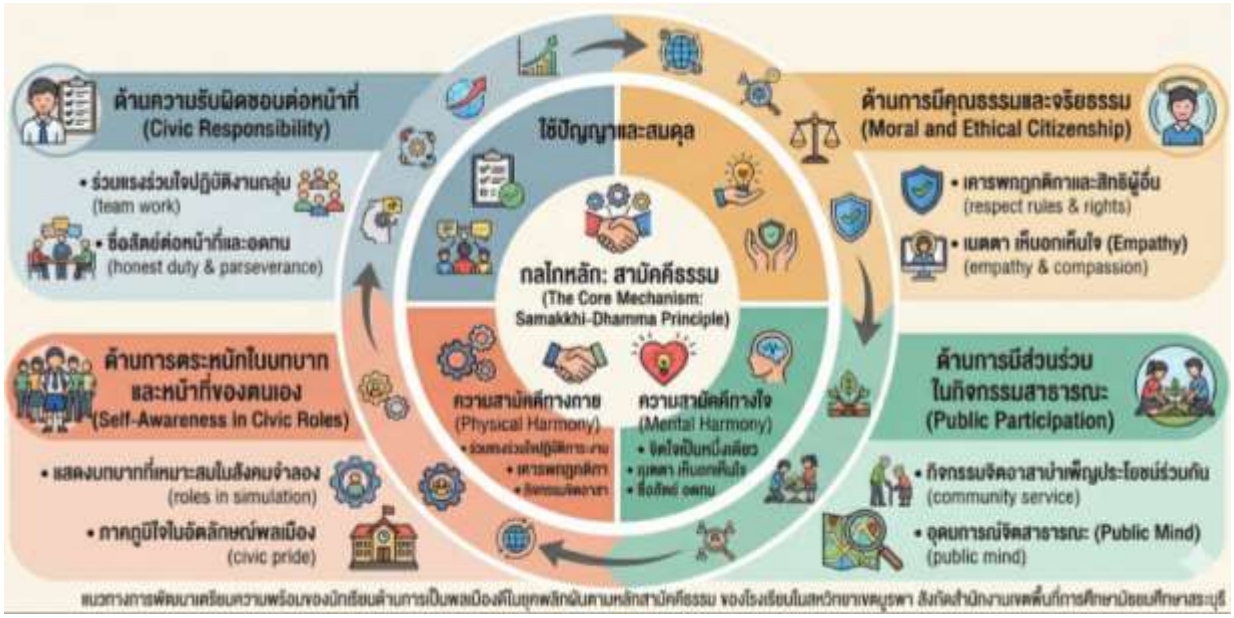

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

1) ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ (Civic Responsibility) ส่งเสริมให้นักเรียนร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่มหรือดำเนินโครงงานอย่างพร้อมเพรียง ควบคู่กับการปลูกฝังความสามัคคี ความซื่อสัตย์ และความอดทนต่ออุปสรรค เพื่อให้งานส่วนรวมบรรลุผลสำเร็จ

2) ด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรม (Moral and Ethical Citizenship) ส่งเสริมให้นักเรียนเคารพกฎระเบียบและสิทธิของผู้อื่น ทั้งในชีวิตจริงและโลกออนไลน์ พร้อมปลูกฝังความเมตตาและความเห็นอกเห็นใจ เพื่อให้สามารถดำรงตนในยุคพลิกผันได้อย่างมีสติและมีคุณธรรม

3) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ (Public Participation) เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสาและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน พร้อมปลูกฝังจิตสาธารณะและการเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม

4) ด้านการตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง (Self-Awareness in Civic Roles) ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้บทบาทพลเมืองผ่านกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบส่วนรวม และสร้างความภาคภูมิใจในบทบาทของตนเองในฐานะสมาชิกที่มีคุณค่าของสังคม

โดยสรุป การพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผัน จำเป็นต้องประยุกต์ใช้หลักสามัคคีธรรมเป็นกลไกในการส่งเสริมความรับผิดชอบ คุณธรรมและจริยธรรม การมีส่วนร่วมเพื่อส่วนรวม และการตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเอง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดีที่สามารถดำรงชีวิตและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสม

6. สรุป

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผันตามหลักสามัคคีธรรม ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตบูรพา จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. ผลการศึกษาสภาพการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนด้านการเป็นพลเมืองดีในยุคพลิกผัน 1) ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (102 คน) เพศชาย (67 คน) มีช่วงอายุระหว่าง 31–40 ปี มากที่สุด (58 คน) รองลงมาคือ 41–50 ปี (45 คน) 51–60 ปี (36 คน) และ 20–30 ปี (30 คน) ตามลำดับ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี 118 คน ปริญญาโท 49 คน และปริญญาเอก 2 คน โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 11 ปีขึ้นไป (78 คน) รองลงมาคือ 6–10 ปี (54 คน) และ 1–5 ปี (37 คน) 2) สภาพปัญหาการพัฒนาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ด้านการตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรม และด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ตามลำดับ โดยประเด็นสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมครูให้เป็นแบบอย่างด้านความรับผิดชอบ การสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองไทย การบูรณาการคุณธรรมและจริยธรรมในการจัดการเรียนรู้ และการส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน นอกจากนี้ ความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาบุคลากรของผู้บริหาร พบว่า อันดับแรกคือการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมจัดทำแผนพัฒนา และอันดับสองคือการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง 2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนตามหลักสามัคคีธรรม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบแนวทางการพัฒนา 2 ประการ ได้แก่ 1) ความสามัคคีทางกาย (Physical Harmony) มุ่งส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันผ่านการจัดสภาพแวดล้อมและการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อฝึกการทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหาร่วมกัน การเคารพกฎระเบียบ และการต่อต้านพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทั้งในโรงเรียนและสื่อออนไลน์ 2) ความสามัคคีทางใจ (Mental Harmony) มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นหนึ่งเดียว ความเมตตา การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) การยอมรับความแตกต่าง ความซื่อสัตย์ และความอดทน เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ความเป็นพลเมืองและภูมิคุ้มกันทางสังคมให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

3. ผลการเสนอแนวทางการพัฒนาเตรียมความพร้อมของนักเรียนตามหลักสามัคคีธรรม ผู้วิจัยเสนอแนวทางการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ บูรณาการความสามัคคีทางกายและใจผ่านกิจกรรม Active Learning การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (PBL) และสื่อดิจิทัล โดยเน้นการแบ่งหน้าที่ การติดตามงาน และการบริหารเวลา 2) ด้านการมีคุณธรรมและจริยธรรม ส่งเสริมจริยธรรมดิจิทัล (Digital Ethics) การเคารพสิทธิผู้อื่น และความเห็นอกเห็นใจผ่านกรณีศึกษาและสถานการณ์จำลอง โดยครูและผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดี 3) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสา การเรียนรู้ผ่านการบริการสังคม (Service Learning) และโครงงานนวัตกรรม เพื่อปลูกฝังจิตสาธารณะ (Public Mind) และ 4) ด้านการตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ส่งเสริมความเข้าใจบทบาทพลเมืองไทยและพลเมืองโลก (Global Citizenship) ผ่านกิจกรรมประชาธิปไตย การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ โดยครูทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา (Mentor) เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบและสามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างยั่งยืน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ผู้บริหารและครูควรเป็นแบบอย่างด้านความรับผิดชอบ เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมพลเมืองดีและสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม

2) โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

3) ครูควรบูรณาการคุณธรรมและจริยธรรมในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถานการณ์ร่วมสมัยเป็นกรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

4) โรงเรียนควรส่งเสริมบทบาทสภานักเรียนในการจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เพื่อปลูกฝังจิตสาธารณะและความเสียสละเพื่อส่วนรวม

7.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักเรียนในยุคใหม่ เพื่อค้นหาแนวทางที่มีประสิทธิผลและสามารถนำไปใช้ได้อย่างต่อเนื่อง

2) ควรศึกษาผลกระทบของสื่อสังคมออนไลน์ต่อทัศนคติและพฤติกรรมการเป็นพลเมืองดี เพื่อกำหนดแนวทางป้องกันและส่งเสริมการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์

3) ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบแนวทางการพัฒนาพลเมืองดีในโรงเรียนที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ ข้อจำกัด และแนวทางการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่

8. เอกสารอ้างอิง

กมลชนก เซ็นแก้ว, ชลธิดา ภักดี, และนงลักษณ์ ประสพสุข. (2025). แนวทางพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานยุคโลกพลิกผัน (VUCA WORLD) ของผู้บริหารสถานศึกษาชายแดนไทย-พม่า อำเภอพบพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. *วารสารวิจยวิชาการ*, 8(1), 113–130. https://doi.org/10.14456/jra.2025.9

ขวัญวรา วงค์คำ, จารุณี ทิพยมณฑล, และชรินทร์ มั่งคั่ง. (2565). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้เกมคุณธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10*(2), 737–749. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/249633

บุญญาพร บุญถนอม, และยศวีร์ สายฟ้า. (2568). การสังเคราะห์องค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 36*(2), 15–31. https://doi.org/10.14456/edubuu.2025.12

พระอนุสรณ์ กิตฺติวณฺโณ, พระศักดิ์ดิชัย สำโร, เกรียงศักดิ์ ฟองคำ, และอภิชา สุขจีน. (2564). รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสาร มจร นครน่านปริทรรศน์, 8*(9), 293–306. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/255160

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

Human Rights Watch. (2011). *Descent into chaos: Thailand's 2010 red shirt protests and the government crackdown*. https://www.hrw.org/report/2011/05/03/descent-chaos/thailands-2010-red-shirt-protests-and-government-crackdown

Stogdill, R. M. (1974). *Handbook of leadership: A survey of theory and research*. Free Press.

UNESCO. (2015). *Global citizenship education: Topics and learning objectives*. UNESCO. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232993